Olli Mäenpää
18.3.2025

Perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 6/2025 vp)

Puolustusvoimien tehtävien laajentaminen

Esityksen mukaan Puolustusvoimien tehtävät määrittelevään 2 §:ään lisättäisiin uusi 2 kohta, jonka mukaan puolustusvoimien tehtävänä olisi myös Pohjois-Atlantin liiton yhteinen puolustus, johon kuuluisivat kohdassa tarkemmin määritellyt tehtävät. Säännöksen tarkoituksena on kirjata Pohjois-Atlantin liiton jäsenyyden aiheuttamat muutokset Puolustusvoimien tehtävämäärittelyyn.

Ehdotettua tehtäväsääntelyä on perustuslain kannalta paikallaan arvioida siltä kannalta, että perustuslain 119 §:n 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Yleisillä perusteilla tarkoitetaan lähinnä yksikön nimeä ja toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia (HE 1/1998 vp, s. 174). Ehdotettu sääntely mukautuu näihin vaatimuksiin.

Kiinteistöjen tilapäisen käytön perusteiden laajentaminen

Kiinteistöjen tilapäistä käyttöoikeutta määrittelevän puolustusvoimalain 14 §:n 1 momenttiin ehdotetaan kiinteistöjen tilapäisen käytön perusteeksi lisättäväksi puolustusyhteistyö ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpano. Tarkoituksena on laajentaa voimassa olevan toimivaltuuden soveltamisalaa vastaamaan turvallisuusympäristön muutosta, jonka keskeisiä piirteitä tuodaan esiin perusteluissa. Perustelujen mukaan lisäys on välttämätön, jotta Puolustusvoimien joukot ja vieraiden valtioiden asevoimat voisivat harjoitella ja toimia alueilla, joita niiden on varauduttava puolustamaan (s. 85). Muilta osin 14 §:ää ei ehdoteta muutettavaksi.

Oikeutta kiinteistöjen käyttöön koskeva 14 § on nykymuodossaan säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että sääntely ei vaikuttanut lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 51/2006 vp, s. 5). Ehdotettua käyttöoikeuden perusteiden laajennusta 14 §:n 1 momentissa voidaan pitää perusteltuna ja sille on sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvät välttämätön ja painava yhteiskunnallinen tarve. Perusteiden laajennusta koskeva sääntely täyttää sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Tähän arvioon vaikuttaa myös se, että puolustusyhteistyön tulevaisuuden muotoja on mahdotonta ennakoida täysin täsmällisesti, joten perusteiden määrittelyn on katettava myös tulevaisuuden yhteistyön muodot.

Puolustusvoimien turvaamistehtävien laajentaminen

Esityksen mukaan Puolustusvoimista annetun lain 18 a §:n soveltamisalaa laajennettaisiin kattamaan myös vieraan valtion joukkojen, vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön erityisten asiantuntijoiden sekä vieraan valtion tai kansainvälisen järjestön omaisuuden suojaaminen. Toimivaltuuksista erityisen omaisuuden kuljetusten ja vieraan valtion joukkojen koskemattomuuden suojaamisessa säädettäisiin tarkemmin 22 b §:ään ehdotetuissa muutoksissa. Puolustusvoimien turvaamistehtäviä koskevat 18 a-d § ja toimivaltuuksia määrittelevä 22 b § on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 67/2016 vp). Ehdotetut sääntelyn soveltamisalan laajennukset voidaan toteuttaa lausunnossa esitetyt näkökohdat huomioon ottaen.

Puolustusvoimille ehdotetaan säädettäväksi poliisille säädettyjen toimivaltuuksien kanssa samanlaisia valtuuksia, mitä perustuslakivaliokunta on arvioinut erikseen (ks. esim. PeVL 10/2016 vp, s. 3). Ehdotettu sääntely ei rajoittaisi poliisin toimivaltaa. Myös sääntelyn kohdentaminen ja sille esitetyt perustelut sekä sääntelyn tarkempi sisältö huomioon ottaen ehdotusta ei tässä suhteessa voida pitää perustuslain kannalta ongelmallisena.

Asevelvollisten määrääminen osallistumaan Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään

Asevelvollisuuslakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voitaisiin määrätä lyhytaikaiseen palvelukseen ulkomaille, jos hän osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen tehtävään, kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta. Ehdotettu sääntely täyttää perustuslakivaliokunnan käytännössä tällaiselle määräysvallan käytölle ja osallistumiselle asetetut edellytykset (ks. PeVL 9/2007 vp, PeVL 51/2006 vp, s. 3).

Sotilastiedustelun kansainvälisen yhteistyön laajentaminen

Sotilastiedustelusta annetun lain 20 §:ää ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä 1 momenttiin sotilastiedusteluviranomaiselle toimivalta vaihtaa tiedustelutietoa myös Pohjois-Atlantin liiton tai muun kansainvälisen järjestön taikka Euroopan unionin kanssa. Tällaisen yhteistyön on pykälään lisättäväksi ehdotetun 7 momentin mukaan oltava Suomen etujen ja lain 13 §:ssä tarkoitettujen painopisteiden mukaista sekä tapahduttava sotilastiedusteluviranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa.

Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää lähinnä täsmentävänä, kun otetaan huomioon, että voimassa olevan lain mukaan tällainen tiedustelutiedon vaihtaminen on jo mahdollista ulkomaisten tiedustelu- ja turvallisuuspalveluiden kanssa. Ehdotettu sääntely mukautuu Suomen täysivaltaisuutta edellyttävään perustuslain 1 §:n 1 momentin vaatimuksiin ja niitä koskevaan perustuslakivaliokunnan käytäntöön.